

ΑΝΘΡΩΠΟΚΤΟΝΙΑ ΜΕ ΠΡΟΘΕΣΗ (Άρθρο 299 Π.Κ.)

Αποτελεί το βασικό έγκλημα του κεφαλαίου.

Στον Ποινικό μας Κώδικα, όπως και στις περισσότερες εθνικές νομοθεσίες γίνεται διάκριση μεταξύ διαφόρων ειδών ανθρωποκτονίας που αντιμετωπίζονται με αντίστοιχα πλαίσια ποινής.

Η διαφοροποίηση αυτή μπορεί να γίνει με δύο κριτήρια: το **ηθικό** και το **ψυχολογικό**.

Κατά το **ηθικό κριτήριο** το πλαίσιο ποινής της ανθρωποκτονίας εξαρτάται από τα ηθικά χαρακτηριστικά της πράξης. Έτσι π.χ. στο γερμανικό ποινικό δίκαιο η βαρύτερη μορφή ανθρωποκτονίας συνδέεται με τα κίνητρα του δράστη, τον τρόπο τέλεσης της πράξης κ.λπ.

Κατά το **ψυχολογικό κριτήριο**, αποφασιστική καθίσταται η ψυχική κατάσταση του δράστη κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξης, αν δηλ. αυτός ενήργησε σε ήρεμη ψυχική κατάσταση ή σε βρασμό ψυχικής ορμής¹.

Ο Π.Κ. στο άρθρο 299 επιλέγει το ψυχολογικό κριτήριο, που απηχεί και τις αντιλήψεις που ίσχυαν στον προγενέστερο Ποινικό Νόμο, καθώς και σε ξένες νομοθεσίες του 19^{ου} αιώνα. Εκεί μάλιστα, κύριο ρόλο έπαιζε η έννοια της «προμελέτης», δηλ. ο ψύχραιμος προσχεδιασμός της ανθρωποκτονίας.

Στην σημερινή του μορφή το άρθρο 299 υιοθετεί την έννοια του **βρασμού ψυχικής ορμής**, που αποτελεί την ψυχική κατάσταση που διαφοροποιεί την ποινική μεταχείριση του δράστη και η οποία συνήθως προσδιορίζεται ως «ψυχική υπερδιέγερση, προκαλούμενη από την

¹ Η ψυχική κατάσταση του δράστη της ανθρωποκτονίας δεν πρέπει να συγχέεται με το θέμα της υπαιτιότητας. Το άρθρο 299 και στις δύο περιπτώσεις (παρ.1 και 2) απαιτεί δόλο οποιουδήποτε βαθμού.

Πανεπιστημιακές σημειώσεις που διατίθενται στους φοιτητές του Τμήματος Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (κλιμάκιο Α-Ω) μέσω της πλατφόρμας η-τάξη ΕΚΠΑ. Απαγορεύεται η χρήση και εκμετάλλευσή τους για οποιονδήποτε άλλο σκοπό, όπως η εμπορική εκμετάλλευση, η διανομή τους από τρίτους, ή ανάρτηση σε άλλους ιστότοπους κ.λπ.

αιφνίδια υπερένταση συναισθήματος ή πάθους μέχρι σημείου να αποκλείεται η σκέψη»

Η επιλογή του ψυχολογικού κριτηρίου έχει επικριθεί στην θεωρία για πολλούς λόγους. Κατ' αρχήν, υπάρχουν περιπτώσεις όπου η ήρεμη και προσχεδιασμένη τέλεση της πράξης δεν σημαίνει αναγκαία και αυξημένη κοινωνικοηθική απαξία της πράξης², ενώ και η ύπαρξη βρασμού ψυχικής ορμής δεν αποτελεί πάντα στοιχείο που δικαιολογεί επιεικέστερη μεταχείριση³. Πειστικότερη είναι μια άλλη ένσταση, αυτή που αναφέρεται στην ανακρίβεια της ρύθμισης, που φαίνεται να εκκινεί από την αντίληψη ότι συνήθως οι δράστες ανθρωποκτονιών βρίσκονται σε ήρεμη ψυχική κατάσταση και ο βρασμός αποτελεί κάποιου είδους εξαίρεση. Στην πραγματικότητα, ένας μεγάλος αριθμός περιπτώσεων βρίσκεται σε μια ενδιάμεση κατάσταση, δηλ. δεν έχει φτάσει στα ακραία όρια του βρασμού της παρ. 2 ενώ και η αντιμετώπισή του με τον ίδιο τρόπο, όπως των περιπτώσεων ψυχρά και αυστηρά μελετημένων ανθρωποκτονιών δεν είναι ορθός. Ακόμη περισσότερο, το ψυχολογικό κριτήριο δημιουργεί συχνά πολύ μεγάλα αποδεικτικά προβλήματα και συνεπώς πρακτικές δυσχέρειες εφαρμογής του από τα δικαστήρια, που καλούνται να διαγνώσουν την ψυχική κατάσταση του δράστη σε δύο χρονικές στιγμές του παρελθόντος (της απόφασης και της τέλεσης της πράξης).

Προκειμένου να αντιμετωπισθούν αυτά τα προβλήματα, στην πράξη συχνά γίνεται και ηθική αξιολόγηση της πράξης ή χρησιμοποιούνται ως ενδείκτες της ψυχικής κατάστασης του δράστη εξωτερικά χαρακτηριστικά της συμπεριφοράς του (άδειασμα του περιστροφού,

² Ως παραδείγματα αναφέρονται οι περιπτώσεις γονέων που σκότωσαν το βαριά άρρωστο παιδί τους, ή ανθρωποκτονίες συζύγων, όταν το θύμα βασάνιζε για μεγάλο χρονικό διάστημα τον μετέπειτα δράστη κ.λπ.

³ Ο σαδιστής δολοφόνος που σκοτώνει επειδή εύκολα βρίσκεται σε κατάσταση βρασμού ψυχικής ορμής.

Πανεπιστημιακές σημειώσεις που διατίθενται στους φοιτητές του Τμήματος Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (κλιμάκιο Α-Ω) μέσω της πλατφόρμας η-τάξη ΕΚΠΑ. Απαγορεύεται η χρήση και εκμετάλλευσή τους για οποιονδήποτε άλλο σκοπό, όπως η εμπορική εκμετάλλευσή, η διανομή τους από τρίτους, ή ανάρτησή σε άλλους ιστότοπους κ.λπ.

σφοδρότητα του χτυπήματος). Σημαντικός ενδείκτης βρασμού θεωρείται και το αιφνίδιο της απόφασης ή το απaráσκευο της εκτέλεσης,

Επίσης με δεδομένο ότι για την εφαρμογή της παρ.2 απαιτείται ο βρασμός ψυχικής ορμής να υπάρχει και κατά το χρόνο της απόφασης και κατά τον χρόνο της τέλεσης της πράξης η μεγάλη χρονική απόσταση μεταξύ των δύο φάσεων συνήθως οδηγεί σε αποκλεισμό της παραγράφου 2.⁴

Αμφιλεγόμενο είναι επίσης το ζήτημα αν αρκεί για την κατάφαση του βρασμού ψυχικής ορμής απλώς η διαπίστωση της ψυχικής κατάστασης του δράστη ή απαιτείται επιπρόσθετα να υπάρχει και μια «σημαντική εξάπτουσα αφορμή»⁵

Ο βρασμός ψυχικής ορμής είναι περίπτωση κατά την έννοια του άρθρου 49 παρ.2 Π.Κ. και συνεπώς λαμβάνεται υπόψη μόνο για εκείνον τον συμμετέχο στο πρόσωπο του οποίου υπάρχει, ενώ για τους υπόλοιπους συμμετόχους θα εφαρμοσθεί η παρ.1.

Η σχέση μεταξύ ελαττωμένου καταλογισμού και βρασμού ψυχικής ορμής είναι σχέση μείζονος προς έλασσον, καθώς ο βρασμός είναι στάδιο διατάραξης πριν από τον ελαττωμένο καταλογισμό. Ωστόσο, και να μην υπάρξει αξιολογική αντινομία, σε περίπτωση που δράστης ανθρωποκτονίας με πρόθεση βρίσκεται σε κατάσταση ελαττωμένου καταλογισμού η μείωση της ποινής θα γίνει στην ποινή του άρθρου 299 παρ.2 (έτσι αντιμετωπίζεται επεικέστερα ο δράστης που βρίσκεται σε ελαττωμένο καταλογισμό δηλ. σε διατάραξη βαρύτερη εκείνης του βρασμού ψυχικής ορμής)

⁴ Πάντως ο βρασμός ψυχικής ορμής δεν προϋποθέτει αναγκαία ταυτόχρονη απόφαση και τέλεση της πράξης, αλλά μπορεί να έχει σημαντική διάρκεια (ωρών και ημερών).

⁵ Κατά την διατύπωση του Ν. Ανδρουλάκη ό.π. σελ. 49. Αυτό το πρόσθετο δεοντολογικό στοιχείο που εφαρμόζεται στην αγγλική και στην ελβετική έννομη σκοπό έχει να αποκλείσει την επεικέστερη μεταχείριση του ευερέθιστου δράστη

Πανεπιστημιακές σημειώσεις που διατίθενται στους φοιτητές του Τμήματος Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (κλιμάκιο Α-Ω) μέσω της πλατφόρμας η-τάξη ΕΚΠΑ. Απαγορεύεται η χρήση και εκμετάλλευσή τους για οποιονδήποτε άλλο σκοπό, όπως η εμπορική εκμετάλλευση, η διανομή τους από τρίτους, ή ανάρτηση σε άλλους ιστότοπους κ.λπ.

Τέλος, από την ίδια την διατύπωση του άρθρου 299 προκύπτει ότι το αποτέλεσμα (θάνατος) μπορεί να προέλθει από οποιαδήποτε πράξη του δράστη (δεν απαιτείται δηλ. σωματική επενέργεια), ενώ το έγκλημα ως έγκλημα αποτελέσματος μπορεί να τελεσθεί και δια παραλείψεως, αν συντρέχουν οι όροι του άρθρου 15 Π.Κ.